

ПИТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ

УДК 378.6:61.016:616.31-089-07:37.091.33-027.22]-057.875-054.6

Колісник І.А., Панькевич А.І., Гоголь А.М., Новіков В.М., Резвіна К.Ю., Коросташова М.А.

ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ ПРОПЕДЕВТИКИ ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ

Полтавський державний медичний університет, Полтава, Україна

Конкуренція серед вищих навчальних закладів у плані отримання високих рейтингів та залучення як вітчизняних, так і іноземних студентів на навчання, а в подальшому конкуренція серед випускників, потребують перегляду підходів до підготовки медичних кадрів, вдосконалення та оптимізації навчального процесу, особливо в реаліях сьогодення.

Метою навчання у ЗВО – є випуск висококваліфікованих, конкурентоспроможних молодих спеціалістів, здатних до новацій, самовдосконалення і постійного розвитку. Тобто, одним із завдань викладачів є навчити студентів навчатися, а не лише дати готовий матеріал для опрацювання. Засвоєння теоретичного матеріалу, уміння аналізувати, здійснювати пошук і обробку отриманої інформації, є неодмінно важливими цілями, однак зміст медичної освіти не може бути зведеним лише до теоретичних знань, а обов'язково має забезпечувати оволодіння практичними навичками. Правильно зібрані під час обстеження пацієнта клінічні дані, алгоритм діагностики та коректний план лікування потребують навичок клінічного мислення, здатності до аналізу та інтерпретації отриманих результатів.

Зважаючи на те, що навчання студентів-іноземців здійснюється у дистанційному форматі у зв'язку із військовим станом у країні, оволодіння практичними навичками цими студентами має певні труднощі.

Тому аналіз проблем і перспектив формування практичних навичок у студентів іноземців на кафедрі пропедевтики хірургічної стоматології наразі є одним із актуальних питань.

Принцип оволодіння практичними навичками закладений у стандартах вищої стоматологічної освіти: освітньо-кваліфікаційній характеристиці (ОКХ), освітньо-професійній програмі (ОПП) і

перевіряється стандартизованими засобами оцінювання теоретичних знань і вмій – "Крок-2. Стоматологія", а також під час об'єктивного структурованого клінічного іспиту (ОСКІ) зі стоматології [1]. Перелік необхідних до засвоєння практичних навичок вказаний у силабусі.

Під час практичних занять передбачається перевірка теоретичних знань, що здійснюється як тестуванням студентів, так і усним опитуванням, а також відпрацювання практичних навичок, що може бути забезпечено роботою на фантомах, а також участю у обстеженні та клінічному розборі хворих у клінічному залі.

Незважаючи на те, що поняття дистанційне навчання як форму освітнього процесу у закладах вищої освіти України було запроваджено ще з 2002 р. [2], вперше перед нами постала необхідність його застосування в освітньому процесі під час оголошення пандемії коронавірусу і тривалого карантину. На той час ми проаналізували різні програми із можливостями як синхронного, так і асинхронного режиму навчання, протестували різні платформи із використанням групових чатів та конференцій для спілкування і обрали для використання платформу ZOOM [3], переваги і недоліки застосування якої було описано раніше. Дана платформа дозволяє проводити заняття у формі, максимально наближеній до традиційної із застосуванням загальноприйнятих методик таких, як усне опитування, розбір клінічних задач, вирішення тестів із їх обговоренням. Послаблення карантину і повернення до звичайної форми навчання дозволило на деякий час забути про саме дистанційне навчання та проблеми, пов'язані з його використанням, однак, введення військового стану і виїзд за межі України студентів-іноземців змусив нас знову повернутися до нього.

Для проведення практичних занять у синхронному режимі згідно розкладу нами було знову обрано платформу ZOOM. З позитивного слід відмітити те, що тривалість занять зараз є необмеженою навіть у безкоштовній версії. Для полегшення сприйняття матеріалу студентами-іноземцями нами були підготовлені наочні матеріали: презентації до занять згідно тематики, фотографії тематичних хворих, рентгенограми. Також для демонстрації ми широко використовуємо набір інструментів, череп, щелепу. Труднощі, що виникають під час занять і про які слід згадати:

- невчасне приєднання студентів до ZOOM, що може бути пов'язане із різницею в часі (інколи вона складає до 6 годин);
- проблеми із мережею Інтернет;
- небажання студентів включати камеру, посилюючись на поганий Інтернет або поломку гаджетів;
- часто студенти приєднуються до платформи, не вказуючи імен та з виключеною камерою, що утруднює спілкування.

Пріоритетним завданням викладача стала необхідність зацікавити студентів у вивченні хірургічної стоматології, залучити їх до дискусії, спонукати до засвоєння теоретичного матеріалу та оволодіння практичними навичками.

На нашій кафедрі навчаються студенти III і V курсів, а отже і перелік практичних навичок та підхід до викладання хірургічної стоматології дещо відрізняється. Так, студенти III курсу лише розпочинають вивчати хірургічну стоматологію, знайомляться із методами обстеження пацієнтів, медичною документацією та правилами її заповнення, згадують інервацію щелеп та опановують різноманітні методи знеболення, оволодівають методами тримання щипців та етапами операції видалення зуба. В той же час студенти V курсу мають достатню базу знань як із теоретичних питань, так і володіють певним переліком практичних навичок. Інтереси студентів також різняться.

Згідно наших спостережень, для студентів V курсу великий інтерес викликає розбір клінічних випадків із описанням рентгенограм, вибором оптимальних методів оперативного втручання згідно показань, підбір необхідного інструментарію, а також вирішення задач Крок 2 – Стоматологія. Щодо студентів III курсу, які лише починають вивчати основи хірургічної стоматології, а базових знань для розбору клінічних випадків у них недостатньо, то їх зацікавленість у ознайомленні з предметом дещо нижча, однак демонстрація інструментів, а також можливість приймати хоча б заочну участь у клінічному прийомі хворих здатні привернути увагу здобувачів освіти.

Під час очного навчання студенти відвідують клінічний зал разом із викладачем, беруть участь у прийомі пацієнтів, заповненні медичної документації, асистують, описують рентгенограми, мають змогу обрати анестезію та інструментарій для видалення зуба. Викладач демонструє

різні маніпуляції, коментуючи та пояснюючи кожну з них. Після цього студенти відпрацьовують практичні навички на черепі, щелепі, муляжах, повторюючи за викладачем або ж з його допомогою. Студенти-іноземці, які знаходяться далеко за межами України та змушені навчатися дистанційно не мають таких можливостей, а питання оволодіння практичними навичками залишається актуальним. Тому ми вирішили створити для них умови, наближені до реальних. Використання ноутбука у мережі WiFi дозволяє експлуатувати його у клінічному залі і так само, як вітчизняним студентам демонструвати прийом пацієнта: опитування, огляд, основні методи обстеження, вибір анестезії та підбір інструментарію. Однак мала площа операційного поля, особливо при внутрішньоротових втручаннях не забезпечують достатнього огляду при уживанні ноутбука і не дають змоги викладачеві детально показати те чи інше оперативне втручання. Для вирішення даної проблеми ми використовуємо телефон, який синхронізуємо з ноутбуком. Телефон слугує у якості камери, що дозволяє докладно знімати операційне поле і транслювати зображення на екран студентам. Таким чином, умови стають наближеними до реальних. Здобувачі освіти бачать усі етапи оперативного втручання з поясненням викладача, мають змогу приймати участь у дискусії під час прийому пацієнта. Демонстрація виконання маніпуляції викладачем є першим кроком до засвоєння практичних навичок. На жаль, дистанційно студенти не можуть відпрацювати та продемонструвати навички, але відмінне володіння теоретичним матеріалом і розуміння необхідних дій в подальшому допоможуть студентам у їх засвоєнні. Далі під час занять для закріплення матеріалу здійснюється покрокове обговорення оперативних втручань, що дозволяє зацікавити та залучити усіх присутніх студентів до дискусії та перевірити рівень знань студентів.

Такий підхід дозволяє у деякій мірі оволодіти алгоритмом практичних навичок студентами, що навчаються на дистанційній формі. Однак, на наш погляд, дистанційне навчання у медичному навчальному закладі може бути виправданим лише у окремих випадках, оскільки для засвоєння практичних навичок важливим є саме спілкування з пацієнтами під керівництвом наставника. Під час особистого спілкування здобувачі освіти навчаються правильно проводити опитування пацієнта, звертаючи увагу на ключові скарги, анамнез захворювання, наявність супутньої патології, що можуть відігравати важливу роль у діагностиці та лікуванні хворого. У професійній підготовці лікарів викладачам слід звертати увагу не лише на оволодіння студентами практичними навичками, а акцентувати увагу також на розвитку емпатійності, формування стресостійкості, навчання міжособистісного спілкування як з колегами, так і з пацієнтами [4], що можна забезпечити саме живим спілкуванням із пацієнтами.

Таким чином, військовий стан в Україні при-

звів до трансформації очної форми навчання студентів міжнародного факультету на дистанційну, що поставило перед здобувачами освіти та викладачами низку важкорозв'язних, на перший погляд, викликів. Вирішення цих завдань відбувається поетапно з використанням цифрових технологій для представлення навчального матеріалу, контролю рівня знань та опанування студентами алгоритму виконання практичних навичок. Домінування платформи ZOOM, яка володіє збалансованим набором інструментів і налаштувань для спілкування та ілюстрації навчальних матеріалів, стало підставою її вибору при проведенні занять. У такий спосіб вирішено першу складову навчального процесу, що полягає у засвоєнні, та контролі теоретичних знань шляхом безпосереднього опитування здобувачів освіти, пояснення незрозумілих питань викладачем, як усно так і демонстрацією презентацій. Наступне, здавалося б непросте завдання дистанційного засвоєння практичних навичок, на кафедрі розв'язується через використання у платформі ZOOM опції бездротової синхронізації смартфона з комп'ютером, та передачі відео зі зручного ракурсу під час роботи з пацієнтом. Ця альтернатива дозволила знівелювати відсутність безпосереднього контакту студента з пацієнтом. Найскладнішим залишається on-line засвоєння мануальних навичок з роботи на фантомі третьокурсниками, чи виконання маніпуляцій у хворого студентами V курсу. Нажаль викладачі в змозі лише візуалізувати та докладно прокоментувати виконання тих чи інших маніпуляцій. Проте, навіть часткове вирішення цієї складової шляхом обґрунтування та представлення алгоритму, створює стійкий аргумент для подальшого вивчення хірургічної стоматології, та досягнення кінцевих цілей навчання лікаря стоматолога.

Внесок авторів

Автори підтверджують свій внесок у роботу наступним чином: ініціатор ідеї, робота зі студентами-іноземцями, робота з літературою, написання основної частини статті: Колісник І.А.; робота з літературою, робота зі студентами-іноземцями, редагування статті, формування висновків: Панькевич А.І.; робота зі студентами-іноземцями, редагування статті: Гоголь А.М.; робота зі студентами-іноземцями: Новіков В.М., Резвіна К.Ю.; робота з літературою: Коросташова М.А.

Всі автори ознайомилися з результатами та схвалили остаточний результат рукопису.

Резюме

Метою навчання у ВНЗ – є випуск висококваліфікованих, конкурентоспроможних молодих спеціалістів, здатних до новацій, самовдосконалення і постійного розвитку. Засвоєння теоретичного матеріалу, уміння аналізувати, здійснювати пошук і обробку отриманої інформації, є неодмінно важливими цілями, однак зміст медичної освіти не може бути зведеним лише до теоретичних знань, а обов'язково має забезпечувати оволодіння практичними навичками. Зважаючи на те, що навчання студентів-іноземців здійснюється у дистанційному форматі у зв'язку із військовим станом у країні, оволодіння практичними навичками цими студентами має певні труднощі.

Конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Список літератури

1. Колісник ІА, Панькевич АІ, Гоголь АМ, Коротич НМ. Удосконалення практичних навичок із хірургічної стоматології: проблеми і перспективи. Матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах; 2016 Бер 24; Полтава ВДНЗУ «УМСА». 2016;102-3.
2. Голованова ІА, Мартиненко НВ, Плужнікова ТВ, Ляхова НО, Краснова ОІ. Проблеми й перспективи дистанційного навчання в медичному закладі вищої освіти. Матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки; 2022 Бер 24: Полтава ПДМУ. 2022;67-9.
3. Колісник ІА, Панькевич АІ, Гоголь АМ. Досвід викладання пропедевтики хірургічної стоматології в дистанційному форматі на платформі Zoom: переваги й недоліки. Матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки; 2022 Бер 24: Полтава ПДМУ. 2022;149-50.
4. Колісник ІА, Панькевич АІ, Гоголь АМ. Становлення емпатичного лікаря: сучасні погляди і виклики. Український стоматологічний альманах. 2022;4:68-72.

References

1. Kolisnyk IA, Pankevych AI, Hohol AM, Korotych NM. Udoskonalennia praktychnykh navychok iz khirurhichnoi stomatolohii: problemy i perspektyvy. Materialy nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu Udoskonalennia yakosti pidhotovky likariv u suchasnykh umovakh; 2016 Ber 24; Poltava VDNZU «UMSA». 2016;102-3. (Ukrainian).
2. Holovanova IA, Martynenko NV, Pluzhnikova TV, Liakhova NO, Krasnova OI. Problemy u perspektyvy dystantsiinoho navchannia v medychnomu zakladi vyshchoi osvity. Materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu Suchasni trendy rozvytku medychnoi osvity: perspektyvy i zdobutky; 2022 Ber 24: Poltava PDMU. 2022;67-9. (Ukrainian).
3. Kolisnyk IA, Pankevych AI, Hohol AM. Dosvid vykladannia propedevtyky khirurhichnoi stomatolohii v dystantsiinomu formati na platformi Zoom: perevahy u nedoliky. Materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu Suchasni trendy rozvytku medychnoi osvity: perspektyvy i zdobutky; 2022 Ber 24: Poltava PDMU. 2022;149-50. (Ukrainian).
4. Kolisnyk IA, Pankevych AI, Hohol AM. Stanovlennia empatychnoho likaria: suchasni pohliady i vyklyky. Ukrainskyi stomatolohichnyi almanakh. 2022;4: 68-72. (Ukrainian).

**Стаття надійшла
27.11.2023 року**

Тому аналіз проблем і перспектив формування практичних навичок у студентів іноземців на кафедрі пропедевтики хірургічної стоматології наразі є одним із актуальних питань.

Принцип оволодіння практичними навичками закладений у стандартах вищої стоматологічної освіти: освітньо-кваліфікаційній характеристиці (ОКХ), освітньо-професійній програмі (ОПП) і перевіряється стандартизованими засобами оцінювання теоретичних знань і вмінь – "Крок-2. Стоматологія", а також під час об'єктивного структурованого клінічного іспиту (ОСКІ) зі стоматології.

Під час практичних занять передбачається перевірка теоретичних знань, що здійснюється як тестуванням студентів, так і усним опитуванням, а також відпрацювання практичних навичок, що може бути забезпечено роботою на фантомах, а також участю у обстеженні та клінічному розборі хворих у клінічному залі.

Під час очного навчання студенти відвідують клінічний зал разом із викладачем, беруть участь у прийомі пацієнтів, заповненні медичної документації, асистують, описують рентгенограми, мають змогу обрати анестезію та інструментарій для видалення зуба. Викладач демонструє різні маніпуляції, коментуючи та пояснюючи кожну з них. Після цього студенти відпрацьовують практичні навички на черепі, щелепі, муляжах, повторюючи за викладачем або ж з його допомогою. Студенти-іноземці змушені навчатися дистанційно не мають таких можливостей, тому ми вирішили створити для них умови, наближені до реальних. Використання ноутбука у мережі WiFi дозволяє експлуатувати його у клінічному залі і так само, як вітчизняним студентам демонструвати прийом пацієнта: опитування, огляд, основні методи обстеження, вибір анестезії та підбір інструментарію. Однак мала площа операційного поля, особливо при внутрішньоротових втручаннях не забезпечують достатнього огляду при використанні ноутбука і не дають змоги викладачеві детально показати те чи інше оперативне втручання. Для вирішення даної проблеми ми використовуємо телефон, який синхронізуємо з ноутбуком. Телефон слугує у якості камери, що дозволяє докладно знімати операційне поле і транслювати зображення на екран студентам. Таким чином, умови стають наближеними до реальних. Студенти бачать усі етапи оперативного втручання з поясненням викладача, мають змогу приймати участь у дискусії під час прийому пацієнта. Демонстрація виконання маніпуляції викладачем є першим кроком до засвоєння практичних навичок. На жаль, дистанційно студенти не можуть відпрацювати та продемонструвати навички, але відмінне володіння теоретичним матеріалом і розуміння необхідних дій в подальшому допоможуть студентам у їх засвоєнні. Далі під час занять для закріплення матеріалу здійснюється покрокове обговорення оперативних втручань, що дозволяє зацікавити та залучити усіх присутніх студентів до дискусії та перевірити рівень знань студентів.

Нажаль викладачі в змозі лише візуалізувати та докладно прокоментувати виконання тих чи інших маніпуляцій. Проте, навіть часткове вирішення цієї складової у вигляді обґрунтування та демонстрації алгоритму, створює стійкий аргумент для подальшого вивчення хірургічної стоматології, та досягнення кінцевих цілей навчання лікаря стоматолога.

Ключові слова: дистанційне навчання, практичні навички, платформа ZOOM, студенти-іноземці.

UDC 378.6:61.016:616.31-089-07:37.091.33-027.22]-057.875-054.6

DEVELOPMENT OF PRACTICAL SKILLS IN FOREIGN STUDENTS DURING EDUCATION AT THE DEPARTMENT OF PROPEDEUTICS OF SURGICAL DENTISTRY

Kolisnyk I.A., Pankevych A.I., Hohol A.M., Novikov V.M., Rezvina E.Yu., Korostashova M.A.

Poltava State Medical University, Poltava, Ukraine

Summary

The goal of higher education is to produce highly qualified, competitive young professionals capable of innovation, self-improvement, and continuous development. The assimilation of theoretical material, the ability to analyze, search and process the received information are definitely important goals, however, the content of medical education cannot be reduced to only theoretical knowledge, but must ensure the mastery of practical skills. Considering the fact that the education of foreign students is carried out in a distance format due to the military situation in the country, mastering practical skills by these students has certain difficulties.

Therefore, the analysis of the problems and prospects of the formation of practical skills among foreign students at the department of propaedeutics of surgical dentistry is currently one of the most urgent issues.

The principle of mastering practical skills is laid down in the standards of higher dental education: educational and qualification characteristics, educational and professional program and is checked by standardized means of assessing theoretical knowledge and skills – "KROK-2. Dentistry", as well as during objective structured clinical examination in dentistry.

Theoretical knowledge is checked during practical classes. They are carried out both by testing students and by oral interview, as well as practice of practical skills, which can be provided by working on phantoms,

as well as participation in the examination and clinical analysis of patients in the clinical room.

During face-to-face training, students visit the clinical room together with the teacher, participate in management patients, filling out medical documentation, assist, describe radiographs, and have the opportunity to choose anesthesia and tools for tooth extraction. The teacher demonstrates various manipulations, commenting and explaining each of them. After that, students practice practical skills on cranium, jaws, dummies, repeating after the teacher or with his help. Foreign students forced to study remotely do not have such opportunities, so we decided to create conditions close to real ones for them. The use of a laptop in the WiFi network allows you to use it in the clinical room and, in the same way as domestic students, demonstrate patient management: survey, inspection, basic methods of examination, choice of anesthesia and tools. However, the small area of the operating field, especially during intraoral interventions, does not provide a sufficient view when using a laptop and does not allow the teacher to show this or that surgical intervention in detail. To solve this problem, we use a phone that we synchronize with a laptop. The phone serves as a camera, which allows you to take a detailed picture of the operating field and broadcast the image to the screen for students. Thus, conditions become close to real ones. Students see all stages of surgical intervention with the teacher's explanation, have the opportunity to participate in the discussion during the patient's appointment. Demonstration of manipulation by the teacher is the first step to mastering practical skills. Unfortunately, remotely, students cannot practice and demonstrate skills, but an excellent command of theoretical material and an understanding of the necessary actions will help students in their assimilation in the future. Further, during classes to consolidate the material, a step-by-step discussion of operative interventions is carried out, which allows to interest and involve all present students in the discussion and to check the level of students' knowledge.

Unfortunately, teachers are only able to visualize and comment in detail on the performing of certain manipulations. However, even a partial solution of this component in the form of justification and demonstration of the algorithm creates a stable argument for further study of surgical stomatology, and achievement of the ultimate goals of training a dentist.

Key words: distance learning, practical skills, ZOOM platform, foreign students.